

ЖЕНЕ У МИРОВНИМ ОПЕРАЦИЈАМА КАО АКТИВНИ ЧИНИЛАЦ ОПЕРАТИВНИХ СПОСОБНОСТИ

Наташа Мрдак,* МА

Применом различитих расположивих мера, већ више од двадесет година, Уједињене нације настоје да системски повећају присуство жена у мировним операцијама. Мировне операције имају незаменљиву улогу у успостављању, изградњи и очувању мира у кризним и ратним подручјима широм света, а ангажовање снага на принципима позитивних родних перспектива треба да представља активну подршку повећању оперативних способности, насупрот декларативном повећању броја учесница мировних операција.

У раду се преиспитују познате чињенице из праксе и анализира да ли је повећање броја жена системска потреба узрокована оперативним захтевима и на који начин се обезбеђује њихова адекватна припрема за ангажовање у мировним операцијама.

* Ауторка ради у Центру за мировне операције, ЗОК, Ј-3, ГШ ВС

Сматра се да је повећање броја жена у мировним операцијама УН интензивирано усвајањем Резолуције 1325 Савета безбедности 2000. године. У пракси би то требало да представља извесни номинални исказ који, изражен у процентима, показује напредак у односу на податке од пре две деценије када се и почело са разматрањем потреба за учешћем жена. Међутим, званични подаци говоре да већ десет година проценат женског војног персонала у УН не прелази 3%, иако се повећање броја жена у мировним мисијама наводи као „системска потреба”.¹ Исто тако, овај већ занемарљив проценат још се више смањује, што је позиција у структури УН виша. Заступљеност жена у полицијским снагама УН нешто је виша и износи око 7%.

¹ Извештај Сталне мисије Републике Србије у УН, Њујорк, од 30. 6. 2014. године.

Управо код оваквог закључивања и анализе треба инсистирати на опрезности и прецизном критеријуму потреба. Наиме, ако је повећање броја жена у мисијама системска потреба, онда се као једини реалан закључак намеће обавеза за повећањем оперативне способности и ефикасности. Дакле, повећање броја жена у мисијама треба сагледавати првенствено са аспекта функционалних захтева, а затим као позитивну последицу и родно пожељну перспективу која подразумева равноправно ангажовање жена и мушкараца на свим дужностима и у свим условима.

АНГАЖОВАЊЕ ЖЕНА У ТРИ МИСИЈЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Мировне операције у којима су ангажовани припадници Војске Србије (ВС), према одредбама Закона, спадају у, условно речено, подгрупу мултинационалних операција (МНОп).² Ван граница Републике Србије оне обухватају мисије и задатке за очување националне, регионалне и глобалне безбедности и мира у свету. Као прва подгрупа МНОп-а наведене су операције очувања, одржавања и изградње мира у свету, које се најчешће називају мировним операцијама и при чему се најчешће мисли на мисије под мандатом Уједињених нација. Осим мировних, наводе се и операције спречавања сукоба и успостављања мира, затим заједничке одбрамбене операције у складу са прописима о одбрани, као и операције пружања помоћи у отклањању последица међународног тероризма и терористичких напада већих размера. Поред наведених операција које су недвосмислено повезане са ангажовањем наоружања и средстава ратне технике, предвиђена је могућност учешћа ВС и других снага

² Закон о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије, „Службени гласник РС”, бр. 88/2009.

одбране у хуманитарним операцијама, у случају природних, техничко-технолошких и еколошких несрећа већих размера и пружање помоћи у кризним ситуацијама. Друге снаге одбране представљају запослени у Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова и другим органима државне управе, особље цивилне заштите и лица која се могу ангажовати на пословима пружања помоћи у оквиру мултинационалних операција, односно пружању хуманитарне помоћи угроженим државама у кризним ситуацијама, као и материјални потенцијал Републике Србије.³ У свим наведеним мисијама, тј. операцијама, предвиђено је учешће и жена и мушкараца на различитим позицијама и са различитим обавезама, почев од војног особља које је, углавном, стално наоружано, преко штабног персонала на дужностима планера и аналитичара у међународним штабовима, све до санитетског особља које чине лекари специјалисти и помоћно болничко особље. Законске одредбе и подзаконска акта у форми уредби и помоћних прописа не постављају као критеријум родне захтеве било које врсте. Подразумева се да су према општим начелима једнакости и мушкарци и жене у ВС подједнако обавезни да, према Закону о ВС, учествују у све три мисије Војске Србије, па самим тим и у мировним операцијама које су обухваћене другом мисијом.

Оспособљавање и припрема за мировне операције део су сложеног, организованог и планског процеса који проистиче из обавезе учешћа ВС у мировним операцијама изван граница Републике Србије. Оспособљавање појединаца и јединица за мировне операције кроз обуку, курсеве и непосредне припреме спада у редовне обавезе свих субјеката и појединаца, а сходно стратегијским и доктринарним одлукама у којима је одређено да друга мисија Војске буде управо учешће у изградњи и очувању мира у региону и свету. У припреми кандидата Војске Србије за учешће у мултинационалним операцијама у Центру за мировне операције Генералштаба Војске Србије мушкарци и жене пролазе обуку која се односи на родно сензитивне садржаје, према Основном стандардизованом модулу УН за обуку за мултинационалне операције. Није предвиђено посебно оспособљавање и припрема жена, осим заједничке обуке и непосредних припрема пред упућивање у мисију. Како се наводи и у Националном акционом плану за примену Резолуције 1325, неке од тема као што су *Превенција сексуалног искоришћавања и злоупотреба и Једнакост полова у мултинационалним операцијама* ослоњене су на родни аспект, док

³ Исто.

су све остале теме и за мушкарце и за жене оријентисане ка што бољој припреми за изазове у зонама операције. Постоје и теме које се одnose на одговорност према цивилном становништву, нарочито женама и деци, као и на механизме за спречавање насиља над женама и пуне одговорности у случају недоличног понашања припадника мировних контингената и запослених у службама УН.⁴ Дакле, не постоји група тема, односно научених лекција, које истичу оперативне предности услед ангажовања жена. Можда је то највише последица чињенице да су анализе њиховог ангажовања још увек непотпуне због релативно скорог поновног укључивања Војске Србије у мировне операције у формату контингента, након вишегодишње паузе због познатих дешавања у скорој историји, па се самим тим ни улога жена не може сасвим изражено препознати.

Из архива Центра за МнОп – мисија UNFICYP

⁴ Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2010–2015), стр. 37.

ЖЕНЕ У МИРОВНИМ ОПЕРАЦИЈАМА

Поставља се питање у чему се огледа сврсисходност већег учешћа жена у мировним операцијама, као и да ли је повећање броја жена системска потреба? Ако јесте, на који начин се број може повећати, и обезбедити њихова адекватна припрема за ангажовање у МНОП-у? Да ли је основне и додатне припреме жена за мисије пожељно извршити током иницијалног обучавања за основну дужност или је то могуће урадити и током непосредних припрема за ангажовање (Pre-deployment training) за конкретну мисију? Ова и слична питања имају за последицу другачији приступ иницијалном планирању ангажовања и генерисању снага, али и другачију и измењену улогу родних саветника команданата чија улога тек треба да дође до изражаја када се број ангажованог људства, а самим тим и жена, знатно повећа.

Ангажовање жена у мировним операцијама природна је последица укључивања жена у јединице ВС. Пријем кадеткиња на школовање на Војној академији отпочео је 2007. Две године касније прве жене су постале професионални војници у јединицама ВС, а 2014. године примљене су и прве ученице у Војну гимназију.⁵ У мировним мисијама жене су на дужностима у војном санитету биле и раније, а прва жена официр Војске Србије ангажована је у мисији MONUSCO у Конгу. Ангажовањем јединица ранга вода и чете, прво на Кипру, а затим и у Либану, све више жена војника учествује у извршавању војничких обавеза у међународном окружењу и са потпуно новим специфичним и мултидимензионалним изазовима. Приликом формирања јединица за упућивање у мисије тежиште је на критеријумима током селекције које будући мировњаци треба да испуњавају како би спремни приступили обуци и непосредним припремама. Критеријуми се односе на захтеве по питању здравственог стања, психичке стабилности, опште физичке припремљености и језичких вештина, уз основни захтев да је кандидат приоритетно оспособљен за дужност на коју је и примљен у јединици као професионални војник по уговору. Треба рећи да се приликом одређивања жена у састав вода или чете није превасходно размишљало о функционалним захтевима, нити је постојало искуство да присуство жена у јединицама може да има позитивне реперкусије на опе-

⁵ Слично видети у: Јелена Бешлин, Слободанка Марков, *Жене и њихова каријера у сектору безбедности (резултати истраживања)*, Академија женског предузетништва, Нови Сад, 2012.

ративну способност контингента. Првенствено се, ради задовољења форме, одређивао изванредан број најспремнијих жена, како би се, првенствено декларативно, задовољио претпостављени захтев УН који се у форми препоруке врло често налази у позивима за генерисање снага. Не треба прећутати ни чињеницу да врло често већински мушки колективи нису благонаклоно гледали на појаву жена у декларисаним јединицама за мировне операције, при чему су мушкарци увек истицали „бојазан” за оперативну способност састава, уз обавезну напомену да немају ништа против жена у униформи, својих колегиница, али сматрају да нису дорасле тежини изазова који их у мисији очекује. Ако се на било који начин може наћи разумевање за такву манифестацију ставова колектива у јединицама, посебно изненађују мишљења колектива у којима су жене доминантне по броју, на пример у медицинским контингентима. Коментари који се током припрема пред упућивање могу чути најчешће су илустрације будућих ситуација у којима се жене, наводно, слабије сналазе од мушкараца. Међутим, током свих досадашњих анализа након ангажовања није наведен ниједан податак који говори у прилог ставова који умањују потенцијалне способности жена за прилагођавање новим условима живота и рада, а посебно не у прилог оних ставова који умањују њихове функционалне способности.⁶

И на састанку Радне групе Савета безбедности УН од 27. јуна 2014. године закључено је да се повећање учешћа жена и даље дешава *ad hoc*, односно на принципу изолованих случајева. Оваква констатација, предочена на високом нивоу одлучивања, као што је Радна група Савета безбедности, импликује двојако значење. Прво, да није успостављен систем генерисања кадра којим се на институционални начин обезбеђује одређена врста војног персонала, у овом случају женског пола.⁷ Са друге стране, то би могло да значи да се све време ради о декларативном инсистирању чији карактер није оперативне него родно сензитивне природе. У том случају се, уместо разматрања о облицима оспособљавања, више може дискутовати о облицима уподобљавања укупне бројне величине ангажованих снага и то по родно равноправном принципу. Дакле, јавља се дискрепанца на коју у случају сваке појединачне државе контрибутора снага треба дати

⁶ Више у: Јованка Шарановић, Допринос Војске Србије афирмацији родне равноправности у сектору безбедности, Ревизија за безбедност бр. 4 (2010), Центар за безбедносне студије, Београд.

⁷ Извештај Сталне мисије Републике Србије у УН, Њујорк, од 30. 6. 2014. године.

одговор – да ли је повећање броја жена у мировним операцијама само игра бројки или њихово ангажовање заиста повећава оперативну ефикасност у зонама операција?

У тренутку писања овог рада, у последњој недељи октобра 2015. године, у једанаест мултинационалних операција под мандатом Уједињених нација и Европске уније, припадници ВС ангажовани су на 327 позиција.⁸ Појединци, тимови и јединице (вод и чета) састављени су од војника, војних службеника, подофицира и официра из свих јединица Војске Србије, при чему је највећи број ангажован из јединица Копнене војске, јер су једна чета и један вод у Либану у мисији UNIFIL и један вод на Кипру у мисији UNFICYP, највеће ангажоване јединице које припадају бригадама Копнене војске. Поред Копнене војске, у мисији MINUSCA у Централноафричкој Републици ангажован је контингент Војске Србије чији највећи део припада Војној болници. Наиме, у овој мисији задејствован је контингент Војске Србије у чијем саставу се налази Војна болница са логистиком са укупно 68 припадника. Од укупног броја поменутог ангажованог особља болнице, више од 35 посто су жене.

Из архива Центра за МНОП – мисија MINUSCA

⁸ Мисије УН: UNMIL у Либерији, UNOCI у Обали Слоноваче, MONUSCO у Д. Р. Конго, MINUSCA у Централноафричкој Републици, UNTSO на Блиском истоку, UNIFIL у Либану и UNFICYP на Кипру. Мисије под вођством ЕУ: EUTM Somalia у Сомалији, EUNAVFOR „Atalanta” у водама Индијског океана и Аденског залива, EUTM Mali у Малију и EUMAM RCA у Централноафричкој Републици.

До знатног повећања броја припадника ВС у мисијама, а самим тим и броја жена, дошло је услед упућивања Војне болнице у Централноафричку Републику. Удео од просечно 10 посто, који припада женама у мировним операцијама, сврстава Србију у мали број земаља које имају преко 10 процената жена ангажованих у мировним операцијама. Садашњи проценат представља уобичајени просек који је достигнут током неколико година, када је дошло до знатног повећања укупног ангажовања ВС у мировним операцијама, односно од средине 2013. године, када је у мисије упућен готово исти број војника као у претходној деценији.

Поменута Резолуција 1325 Савета безбедности УН реално је представљала прекретницу у интеграцији родне перспективе у многим областима друштвеног деловања које се односе на изградњу и очување мира и постконфликтног опоравка. Ипак, помак је био евидентан тек након усвајања додатних шест резолуција које су имале за циљ јачање учешћа жена у мировним процесима и интеграцију родне перспективе у све мировне операције под вођством УН.⁹ Осим тога, УН су 2009. године отпочеле иницијативу широког регрутовања већег броја жена у полицијским саставима, при чему је веома оптимистички био постављен циљ да у 2014. години број ангажованих жена буде на нивоу од 20 одсто. Неки модалитети и механизми који су били предложени као алати за повећано ангажовање жена у мировним операцијама показали су очигледан неуспех. Наиме, прво је у систему УН на највишим управним местима изостало повећање броја жена доносилаца одлука, тј. непосредних руководилица/руководитељки, што се, по логици ствари, одразило и на ситуацију у зонама операција, тј. у ангажованим контингентима. Као велики помак истакнуто је постављање генерал-мајора Кристен Лунд из Норвешке за команданта снага у мисији UNFICYP на Кипру, док се у бројним скорашњим позивима за попуну позиција у мисијама наглашава како УН охрабрују предлагање и постављање жена на високе командне позиције.¹⁰

Као механизам за спровођење Резолуције 1325 представљени су и усвојени Национални акциони планови (НАП). Истиче се да усвајање

⁹ Резолуције 1820 (2008), 1888, 1889 и 1960 (2009 и 2010), 2106 и 2122 (2013). Резолуција 1325 и осталих шест резолуција треба да се разматрају заједно, јер представљају међународни оквир „Жене, мир и безбедност“. Оне промовишу и штите права жена у конфликтним и постконфликтним ситуацијама.

¹⁰ Представник УН на Кипру такође је жена, шефица мисије Лиза Бутенхајм (Lisa M. Buttenheim).

НАП-а може допринети бржем напредовању у активностима ширег укључивања жена у мировне операције. До сада је више од 40 земаља усвојило НАП, међу којима и Република Србија. У НАП-у је, као општи циљ, наведено пуно ангажовање на обезбеђењу равноправног учешћа жена у решавању конфликта, постконфликтних ситуација у мултинационалним операцијама. Из овог општег циља дефинисани су посебни циљеви као што су афирмисање важности улоге жена у решавању сукоба, у преговарању, постизању споразума и у његовој примени у пракси. Такође, прецизиране су и одређене активности, као што су: обезбеђивање институционалних механизма равноправног учешћа жена у решавању сукоба, тако што ће у преговарачким тимовима и мултинационалним операцијама бити обезбеђено учешће најмање 30 одсто жена, затим обезбеђивање подршке формалним и неформалним облицима образовања и обуке жена и мушкараца за спречавање сукоба, као и обуке за посредовање, преговарање и изградњу консензуса по питањима безбедности и мира.¹¹ Као носилац ових активности и сарадници на пословима остварења општег и посебних циљева одређено је Министарство одбране, а посебно Центар за мировне операције Генералштаба Војске Србије, Војномедицинска академија и остали органи из Министарства одбране, као и Министарство унутрашњих послова и други органи државне управе. Са стручне тачке гледишта, са позиције команданата националних контингената, али и са аспекта ангажовања родних саветника, оваквим мање-више свеобухватним и прецизно разрађеним плановима недостаје опис сврсисходности повећања броја жена са аспекта оперативних захтева. Наиме, недостаје опис крајњег жељеног стања које треба да буде у корелацији са циљевима постављеним у НАП-у, а који су на плану позитивне родне перспективе.

Међутим, увођењем смернице да се постигне равноправна родна заступљеност на терену и на кључним позицијама у УН и штабовима мисија, али да се не занемарује оперативна ефикасност, даје се нова димензија родној перспективи. Према таквом приступу, бројно стање жена на терену не треба да буде пука игра бројки и подилажење захтевима о родној равноправности на декларативном нивоу, већ представља озбиљан и систематски одговор на више важних питања. То значи да повећан број ангажованих жена подразумева да ће оне

¹¹ Увек жена, никад колегиница, Квалитативна студија препрека са којима се суочавају жене запослене у полицији и Војсци Србије, БЦБП, Београд, 2012.

бити адекватно и квалитетно оспособљене, да ће поседовати квалификације које су неопходне за задовољавање оперативних захтева током ангажовања на терену и да се њихово ангажовање не своди на секретарске и административне послове, нити само на послове који се тичу питања рода.

С тим у вези намеће се питање оспособљавања жена за специфичне вештине које су потребне ради учешћа у мировним операцијама. На Радној групи Савета безбедности УН, као статистички пресек изнета је чињеница да жене генерално показују знатно слабије резултате од мушкараца у појединим способностима, као што су управљање возилима, руковање и употреба личног и колективног наоружања, али и приликом реализације интервјуа неопходног приликом селекције. Један од предлога био је и да се унапреди обука жена пред упућивање, и то са додатним садржајима који се односе на наведене способности. Међутим, с тим у вези искрсавају два нова питања и два нова проблема који се подједнако заступљено могу препознати и у јединицама ВС. Као прво, зашто се током иницијалне обуке није постигла једнакост у способностима неопходним за мисију,

и зашто се дешава да мушкарци и жене на истим дужностима имају различите оцене по истим садржајима? Друго питање односи се на принцип јединства колектива, али и на неправилност са позиције родних начела. Јер, ако би се током непосредних припрема жене издвајале из колектива ради додатног оспособљавања за вештине у којима иницијално нису адекватно обучене и у којима је само њима потребно побољшавање оперативне ефикасности, на самом почетку поставило би се питање стабилности колектива. Са друге стране, била би направљена двострука дискриминација: прво, признањем да једна категорија персонала нема исте способности за одређене дужности и, друго, мушкарци би током периода трајања посебних припрема жена имали више времена за индивидуалне припреме, које су, заправо, више потребне оним женама које су, на пример, и мајке.

ИСКУСТВА ИЗ МИСИЈА

На основу анализа извештаја и запажања командира о сталним задацима у зони одговорности, као и запажања других органа јединице која се налази ангажована у мисији UNIFIL у јужном Либану, уочено је да је однос локалног становништва, поготово у насељеним местима са већинским муслиманским становништвом (Kafer Kela, Khiam, Arab el Wazzani, Ain Arab, Blate, Dibbine) где припадници чете свакодневно извршавају задатке из оквира додељене мисије, умногоме више пријатељски настројен, срдчан и кооперативан, уколико патроле које се налазе на реализацији задатака у свом саставу имају професионалне војнике женског пола.¹² Ова запажања говоре да се локално становништво, а поготово деца и малолетна лица, као и жене, што је нарочито приметно у шиитском насељу Кафер Кела, јављају припадницима патроле, заустављају и питају за помоћ у смислу оријентације у зони УН, и слично. У тим приликама изразито се обраћају војницима женског пола, а не осталим лицима у патроли. Иста запажања односе се и на понашање мушкараца, трговаца у сталним продајним објектима, као и путујућих трговаца, чија је појава честа у зони одговорности јединице, сасвим оправдавајући традицију народа насељеног на територији Либана. Код патрола које у свом саставу немају припаднике женског пола, однос локалног становништва, који је веома битан, можда и пресудан фактор у омогућавању

¹² Недељни извештаји старијег националног представника из мисије UNIFIL у Либану.

услова за несметано и квалитетно извршавања задатака у мисији, резервисан је, нема тако јасно испољеног поверења, пријатељског односа, наклоности и позитивне повратне реакције према припадницима јединице који се налазе на извршењу задатка. Претпоставка је да локални мушкарци имају резервисан став према групи мушкараца војника, мислећи о њима као о претњи за своје жене и ћерке, док је перцепција групе војника у којој су и жене сасвим другачија и прихватљивија.

Из архива Центра за МНОП, фото мисија UNFIL

Обрасци наведених запажања о односу локалног становништва према припадницима ВС нарочито су приметни и у току проласка поред, или кроз привремене насеобине избеглих и расељених лица са територије Сирије, којих само у зони у којој јединица извршава свакодневне задатке има више десетина, односно око 500 лица, у којима се најчешће срећу деца, малолетна лица и жене, док мушкарци најчешће налазе привремено запослење као сезонски радници на пољопривредним добрима. Наведена насеља су карактеристичне „вруће“ тачке у зони, осетљиве на сваку врсту спољног утицаја. Лица

која у њима станују немају обезбеђен ни минимум основних животних услова, у смислу условног смештаја, хране, па чак и чисте воде, одеће, обуће, електричне енергије и било које врсте огрева. Немају обезбеђен медицински надзор и бригу, као ни основне хигијенске услове за живот и боравак, чак и привременог карактера, а у питању су категорије лица које су осетљиве на недостатке свих наведених услова. Поједина насеља овог типа већ егзистирају на својим локацијама дуже од годину дана и прелазе у тип сталних насеља, али без побољшања наведених услова.

Ангажовање лекара из састава чете на задацима медицинске асистенције, као саставног и кључног дела цивилно-војне сарадње, даје изузетно позитивне и повољне повратне резултате у насељеним местима у зони одговорности која су насељена претежно муслиманским становништвом. Посебно се истичу места са већинским сунитским становништвом, где је незамисливо и готово немогуће извести лекарски преглед без присуства особља женског пола. На прегледу се најчешће јављају деца, малолетна лица и особе женског пола, који одбијају да им медицинску помоћ пруже лекари мушког пола. У појединим случајевима одбијају и визуелни преглед и дијагностику, па чак и вербалну комуникацију са мушкарцима, већ се обраћају искључиво особама женског пола и траже њихово стално присуство. Имајући у виду број професионалних војника женског пола тренутно у јединици, и њихово стално ангажовање на активностима у складу са додељеном мисијом и задацима, дезангажовање припадника женског пола из органског састава одељења ради упућивања на задатак медицинске асистенције, који се у просеку реализује три пута у оперативном циклусу од осам дана по којем функционише јединица у мисији, умногоме отежава планирање и повлачи собом низ потешкоћа, као и додатно психофизичко оптерећење, како заменских лица за припаднике женског пола у њиховим одељењима, тако и самих припадница чете.

ЗАКЉУЧАК

Сара Лорд сматра да интеграција родне перспективе и напори у правцу повећања учешћа жена у мировним мисијама дају велику предност војним операцијама и ствар су оперативне ефикасности. Укључивање жена у војне операције је од кључног значаја: војници жене могу да ступе у контакт са половином популације са којом

војници мушкарци често не могу да остваре контакт или којој, у конзервативним подручјима, не могу чак ни да приђу – а то резултира појачаним познавањем ситуације током операције.¹³ Истраживања су показала да укључивање војникања смањује сексуалну експлоатацију и насиље у операцијама и повећава оснаживање жена у локалној популацији. Војници обучени у родном смислу ће много чешће предвидети и реаговати на конкретна питања жена у конфликту, као што су повећање сексуалног насиља и лични безбедносни ризици у ратним зонама. Да би родна перспектива заиста била ефикасна, о њој се мора вршити обука и мора се спроводити на свим нивоима у војсци. То захтева лидерство и иницијативу са највише команде, али такође и обуку и приступ материјалима, ресурсима и подршци на свим нивоима.¹⁴

Током обраћања на регионалном скупу у Београду, под називом „Нови изазови и приоритети за мировне мисије УН“, који је одржан у октобру 2014. године, подсекретар УН за мировне операције Ерве Ладсус истакао је да је Савет безбедности јасно указао на то да види заштиту цивила као суштину одговорности УН. „Она мора бити кључ свих наших мисија. Али у овим све више опасним окружењима, заштита цивила захтева спремност да се буде проактиван и одлучан у окружењима високог ризика“. Од укупног броја угроженог становништва на терену на којем се налазе мисије УН половину чине жене, којима је због тога у оквиру персонала мировних снага потребно женско особље УН за решавање проблема и потешкоћа. Зато се у оквиру обучавања за мисију, а посебно током непосредних припрема пред упућивање, посебна пажња посвећује се оперативним анализама које инсистирају да је учешће жена на одређеним позицијама изразити оперативни захтев, који је последица стеченог искуства.

На основу оваквих запажања и после консултација са родном саветницом у мисији UNIFIL, старији национални представник је предложио да се у органском саставу сваког одељења постави најмање по једна особа женског пола, чиме би се знатно допринело изградњи поверења и пријатељски наклоњеног односа локалног становништва. То би у великој мери олакшало реализацију задатака на којима се јединица налази у мисији. Такође, у мировну операцију

¹³ Sarah Lord, „Women, Peace and Security, Gender Mainstreaming and UNSCR 1325“, Research Intern for Women in International Security and Stockholm International Peace Research Institute of North America, May 2014.

¹⁴ Исто.

Из фотоархива Центра за МНОП, мисија MONUSCO у ДР Конгоу

UNIFIL треба слати или лекара или медицинског техничара женског пола, као главне реализаторе медицинског дела активности цивилно-војне сарадње са локалним становништвом.¹⁵

Војска Србије у мировним операцијама широм света просечно ангажује више од 10 одсто жена. То представља велико повећање и значајан индикатор оправданости ставова да жене у мисијама треба да буду ангажоване као позитивни чинилац оперативних способности. Ипак, не треба давати искривљену слику перспективе повећања броја жена, јер ће до највећег повећања доћи у саставу војних медицинских снага, као помоћно медицинско особље, а не у оперативним јединицама у којима се задаци извршавају наоружањем.

Осим војнострукне обуке која је везана за непосредне тактичке и оперативне захтеве у мисијама, у Војсци Србије спроводе се и друге врсте едукације, оспособљавања, обучавања и припрема за родно сензитивна питања која су у савременим мултидимензионалним операцијама реалан изазов. Наиме, на академском нивоу у Центру за

¹⁵ У ротацији у новембру 2014. године лекар у чети била је жена.

мировне операције, курс „Род у мултинационалним операцијама” организује се већ четири године заредом, а осим кључног персонала који ће се ангажовати у МнОп-у, на овом курсу циљну групу представљају и припадници Министарства унутрашњих послова и студенти са Београдског универзитета. Курс представља погодну прилику за размену теоријских искустава и усаглашавање смерница за даље активности, углавном са аспекта родних питања и перспективе ангажовања већег броја жена у систему безбедности, а самим тим и у мисијама. Са друге стране, на основу анализа ангажовања у мисијама и на основу консултација са родним саветницима у мисијама, констатовано је да постоји велика оперативна потреба УН за већим ангажовањем жена у мировним операцијама са аспекта оперативних способности. Идентичан подстицај постоји и када су у питању мисије ЕУ.

У сваком случају, приликом планирања ангажовања контингената важно је имати на уму карактеристике подручја у којима ће се ангажовање дешавати и на основу тих сазнања одредити меру ангажовања жена на оним позицијама са којих ће најбоље допринети оперативним способностима јединице. Повећавање броја жена у мисијама не сме да буде само игра бројки, већ исказ оперативних специфичности и захтева насталих као последица детаљне анализе зоне операције и свих активних фактора у зони.

Литература

1. Gender Equality in UN Peacekeeping Operations, Policy, UN DPKO/DFS, Ref. 2010.25, New York, 2010.
2. *Увек жена, никад колегиница*, Квалитативна студија препрека са којима се суочавају жене запослене у полицији и Војсци Србије, БЦБП, Београд, 2012.
3. Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2010–2015)
4. Бешлин, Ј., Марков, С., *Жене и њихова каријера у сектору безбедности*, Академија женског предузетништва, Нови Сад, 2012.
5. Шарановић, Ј., *Допринос Војске Србије афирмацији родне равноправности у сектору безбедности*, Ревизија за безбедност бр. 4 (2010), Центар за безбедносне студије, Београд.
6. DPKO: Gender and Peacekeeping Operations Web-page.
<http://www.un.org/Depts/dpko/gender/index.htm>
7. DPKO Intranet
<http://intranet.dpko.un.org/dpko/pages/WebPageDetail.aspx?pageid=413>

8. United Nations Womenwatch website: Feature Page on implementing SCR 1325 (2000) on Women, Peace and Security
<http://www.un.org/womenwatch/feature/wps/index.html>
9. UNIFEM: Portal on Women Peace and Security
<http://www.womenwarpeace.org/>
10. International Research and Training Institute for the Advancement of Women (INSTRAW): Security Sector Reform and listing of research and training centers on women peace and security <http://www.un-instraw.org/en/>
11. NGO Working group on Women Peace and Security: <http://www.peacewomen.org/un/ngo/wg.html>